

Řešení sporů v rámci WTO

Současná úprava mezinárodních obchodních transakcí na celosvětové úrovni stojí na principech tržního hospodářství, tj. liberalizaci pohybu zboží, finančních prostředků, nehmotných statků, zákazu omezování soutěže účastníky trhu apod. Základy úpravy peněžních, finančních a obchodních otázek byly položeny ...

Současná úprava mezinárodních obchodních transakcí na celosvětové úrovni stojí na principech tržního hospodářství, tj. liberalizaci pohybu zboží, finančních prostředků, nehmotných statků, zákazu omezování soutěže účastníky trhu apod. Základy úpravy peněžních, finančních a obchodních otázek byly položeny přijetím charty Mezinárodního měnového fondu (MMF) a Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj (IBRD) v roce 1944 a uzavřením Všeobecné dohody o clech a obchodu (GATT) v roce 1947. Založení Světové obchodní organizace (WTO) 1. ledna 1995 (viz sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody o zřízení Světové obchodní organizace č. 191/95 Sb.) znamenalo podstatný krok vpřed - WTO představuje jednotný institucionální rámec pro regulaci obchodních vztahů mezi členy v otázkách dohod a dalších nástrojů právní regulace, obsažených v přílohách k dohodě o zřízení WTO. Založením WTO se regulace mezinárodních transakcí stala právně formalističtější, nabyla normativnější podoby. Je tomu tak i v důsledku vytvoření sjednoceného systému pro řešení sporů, který nepochybně přispívá ke kvalitnější aplikaci hmotného práva používaného v rámci WTO.

Řešení sporů vzešlých z GATT 1947 mělo v průběhu svého vývoje úspěšná i méně úspěšná období. Odpovídající řízení byla původně relativně neformální, posléze však začaly být využívány skupiny nestranných odborníků - panels; postupně se rozvinula i příslušná procesněprávní a hmotněprávní pravidla. Překážkou radikálnějšího pokroku ve vývoji k normativnímu mechanismu byl rozpor v chápání systému vytvořeného na základě GATT mezi USA a ES. Šlo o to, že ES považovalo řešení sporů v rámci GATT za přirozené rozšíření prostoru pro vyjednávání. Prvořadým cílem řízení nemělo být podle názoru ES rozhodnutí o tom, na čí straně je právo a na čí nikoliv, nýbrž především zajistit postupné odstranění nedostatků. Společenství se zřejmě obávalo negativních důsledků klasických autoritativních soudních pří a nechtělo oslabovat již tak křehký systém. Spojené státy chápaly GATT naproti tomu jako systém pravidel, jejichž prostřednictvím má být řádně zajištěno fungování mezinárodního obchodního systému. Porušení pravidel mělo být odhaleno konkrétním nálezem a řešeno za použití sankcí, ukládaných jednostranně nebo po mnohostranném konsenzu. Tento přístup se podobá tradičnímu soudně nalézacímu řešení sporů v rámci vnitrostátního práva, čímž více přispívá k zajištění dodržování dohodnutých pravidel. Řešení výše uvedeného sporu bylo ovlivněno potřebou sjednotit a formalizovat postupy při řešení sporů v rámci GATT. Ukázalo se, že jakási "gentlemenská diskuse" zastávaná Evropským společenstvím, deformovaná faktickou mocí toho kterého subjektu mezinárodních obchodních transakcí, nestačí a že je nutné celý postup zpřísnit. Bylo tedy přijato Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů (Understanding on Rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes), které bylo připojeno k Dohodě o zřízení WTO. Základní charakteristikou Ujednání je, že byly propojeny konciliační prostředky řešení sporů s rozhodováním soudní cestou. GATT z roku 1947 obsahoval pouze nástin mechanismu řešení sporů. Naproti tomu Ujednání kodifikovalo podrobná pravidla a postupy při řešení sporů existující již na podkladě GATT 1947 v kombinaci s pravidly vzešlými z tokijského kola mnohostranných obchodních jednání.

Ujednání se vztahuje na všechny spory nastalé v okruhu zájmu WTO, avšak k tomu přistupují ještě zvláštní (dodatkové) mechanismy řešení sporů. Ty jsou obsaženy v dohodách uvedených ve druhém

dotatku k Ujednání, některá zvláštní (dotatková) řízení se také objevují ve vícestranných obchodních dohodách. Zvláštní mechanismy řešení sporů se aplikují přednostně (princip speciality), zatímco obecná procedura řešení sporů, založená Ujednáním, se použije subsidiárně. Ujednání je aplikovatelné na stížnosti, které směřují proti porušení určitých přesně vymezených dohod, a na stížnosti ohrazující se proti oslabování nebo dokonce anulování výhody, která byla v souladu s uvedenými dohodami. Tento druhý typ stížnosti se označuje jako tzv. non-violation complaint. Pokud má některý stát pocit, že jiná smluvní země porušila jakékoli ustanovení WTO, může zahájit s touto zemí konzultace o smírném řešení sporu. Kdykoliv v průběhu řízení lze žádat tzv. dobré služby, smířčí řízení nebo zprostředkování. Nepříliš používanou variantou je ta, že strany přenechají řešení sporu rozhodčímu řízení v rámci WTO. Oblíbenou alternativou je ustavení skupiny odborníků na žádost žalující strany. Odborníci mají za úkol objektivně posoudit skutkový stav případu, použitelnost příslušných ustanovení dohod, načež konstatují slučitelnost či neslučitelnost skutkových okolností s těmito ustanoveními. Skupina odborníků vydává zprávu přezkoumatelnou Stálým odvolacím orgánem (tento však již neposuzuje faktické, nýbrž pouze právní otázky). Zpráva odborníků je buď přijata, nebo nepřijata Orgánem pro řešení sporů. Tento orgán také přijme nebo odmítne rozhodnutí Stálého odvolacího orgánu. Schválí-li zprávu, následuje nová fáze řízení - implementace doporučení a rozhodnutí, které tato zpráva zahrnuje, dotčeným členem. Tento stát se podřizuje výsledku sporu pod dohledem Orgánu pro řešení sporů. Neprovede-li dotčený člen schválenou zprávu a nová jednání mezi stranami nejsou úspěšná, mohou být vůči dotčenému členu WTO přijata odvetná opatření v podobě suspenze přiznaných výhod nebo jiných závazků podle různých mnohostranných a vícestranných dohod. Odvetná opatření ke své legálnosti vyžadují souhlas Orgánu pro řešení sporů. Řešení sporů popsaným mechanismem tedy nadále zůstává doménou států, fyzické a právnické osoby soukromého práva (přestože faktická i ekonomická moc některých z nich snadno předčí mnohé klasické státy) řízení vyvolat nemohou a ani nejsou jejich účastníky.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Jak se vyhnout zákazu a postihu dohod o určování cen pro další prodej?](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporáční autonomie](#)
- [Zákon Lugového: jak Rusko přepisuje pravidla mezinárodních arbitráží](#)
- [Novelizace nařízení EU o odlesňování \(EUDR\)](#)
- [Prekluze důvodu neplatnosti VH](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [TOP 5 judikátů z korporátního práva za rok 2025](#)